

Династія стоматологів Лімбергів

Університети О.К. Лімберга

Важкою працею позначені перші роки життя селянського хлопчика Олександра Лімберга. Отримавши початкову освіту вдома, він вирушає для продовження навчання до м. Нарви. Мріючи з дитинства про море, 15-річний випускник Нарвського міського училища залишає рідну естонську землю й прямує до м. Санкт-Петербурга з наміром продовжити навчання в мореходних класах столиці Російської імперії.

Але сталося не так, як мріялося. У м. Санкт-Петербурзі його прихистила родина матиного брата – зубного лікаря Імператорського пажезького корпусу Самуїла Лінбека, і невдовзі під впливом дядька наміри молодого людини змінюються.

Вступивши до Петербурзького університету на природниче відділення фізико-математичного факультету, за 2 роки О. Лімберг вирішує продовжити освіту в Медико-хірургічній академії. Звиклому до важкої фізичної праці невгамовному студенту мало було самих лише академічних занять. Прагнучи отримати належну клінічну практику, юнак працює ординатором під керівництвом К.К. Рейера в Николаївському військовому шпиталі та в клініці В.М. Керніга Обухівської лікарні. Водночас під керівництвом дядька він починає опановувати мистецтво лікування зубів.

Здібності і працьовитість уже за рік дозволили Олександрові Лімбергу повністю замінити свого вчителя під час його тримісячної подорожі до Америки. Здавши на IV курсі іспит на звання зубного лікаря, студент О.К. Лімберг відкрив приватний стоматологічний кабінет.

Оскільки за тогочасними правилами допускалася можливість складання іспитів безпосередньо на ступінь доктора медицини, то з-поміж 8 студентів з усього курсу О.К. Лімберг з відзнакою витримав докторантський екзамен. У докторській дисертації Олександр Карлович презентував клінічну класифікацію каріозної хвороби, систематизував діагностику та принципи лікування цієї патології. До речі, це була перша в Росії дисертація з одонтології, а класифікація карієсу, запропонована в цій роботі, зберігає наукове значення і в наші дні.

Перший професор стоматології

Наприкінці XIX ст. завдяки зусиллям зубних лікарів, хірургів, які виконували щелепно-лицеві операції, стоматологія виокремилася в самостійний розділ медицини, науковою базою якого стали всі відомі на той час досягнення в інших

галузях медицини. У цей період у Російській імперії відкриваються перші спеціалізовані приватні стоматологічні школи, випускникам яких надавався диплом із зазначенням нового фаху – «зубний лікар». Крім відкриття подібних шкіл, друга половина XIX ст. ознаменувалася також створенням перших доцентур і спеціалізованих кафедр з одонтології, що стало великим проривом в історії розвитку стоматології.

У Московській хірургічній клініці професора М.В. Скліфосовського, у Військово-медичній академії та на Вищих жіночих курсах у м. Санкт-Петербурзі були виховані перші вчені-стоматологи, серед яких був і незмінний голова Санкт-Петербурзького товариства дентистів і лікарів, які займалися зуболікуванням, Олександр Карлович Лімберг.

О.К. Лімберг став першим професором стоматології в Росії. Він читав курс дентіатрії і проводив практичні заняття в першій в Росії зуболікарській школі Ф.І. Важинського, запровадив курс із стоматології в Єленінському клінічному інституті, створив і очолив першу в Росії кафедру одонтології в Петербурзькому жіночому медичному інституті (нині – Санкт-Петербурзький державний медичний університет ім. академіка І.П. Павлова).

О.К. Лімберг постійно розширював свій кругозір і вдосконалював знання, беручи участь у роботі міжнародних стоматологічних конгресів в м. Берліні, Вашингтоні, Парижі, працюючи в клініках м. Парижа, Лозанни, Філадельфії, Нью-Йорка, Бостона та ін. Бажаючи розширити мережу вітчизняних зуболікарських закладів, забезпечених кваліфікованим персоналом, професор О.К. Лімберг неодноразово закликав до створення в Росії вищих стоматологічних навчальних закладів, де б готували високоосвічених професіоналів.

Основоложник дитячої стоматології

Переконаний, що зберегти повноцінний жувальний апарат можливо лише за підтримки його в належному стані змалечку, О.К. Лімберг із самого початку лікарської практики бере за правило раз на рік оглядати в пацієнтів-дітей порожнину рота і реєструвати в особливих історіях хвороби (санаційних картах) динаміку стану і хід лікування зубів. Виступаючи на засіданні Російського товариства народного здоров'я з доповіддю «Про зуби учнів та організацію зуболікарської допомоги в школах», у якій, по-своєму даними роботи столичних

зуболікарських амбулаторій, констатував значне зменшення кількості вилучень зубів у дітей, порожнина рота яких регулярно санувалася, професор О.К. Лімберг справедливо дорікав російським зубним лікарям за те, що нерідко їхня діяльність обмежується лише пломбуванням і протезуванням. Доповідач наголошував, що вчасно помічені і ліквідовані стоматологом-терапевтом вади зубів у підлітка мінімізують втручання хірурга й ортопеда в дорослого. І ось уже на I Всеросійському одонтологічному з'їзді (1896 р.) комісія під керівництвом О.К. Лімберга розробила проект організації зуболікарської допомоги, в якому була закладена основа планової санації порожнини рота учнів. У 1900 р. на III Міжнародному зуболікарському з'їзді в м. Парижі професор О.К. Лімберг презентував проект організації зуболікарської допомоги учням уже в глобальному масштабі; пропозиція російського науковця була гаряче схвалена делегатами.

Набагато випередили час ідеї Олександра Карловича Лімберга про необхідність санації порожнини рота населення та профілактики каріозної хвороби зубів у дітей; ці ідеї реалізувалися вимогами щодо створення і запровадження системи підвищення кваліфікації зубних лікарів. Вирішенню цих проблем він присвятив свою працю і талант, тому увійшов в історію медицини як основоположник вітчизняної дитячої стоматології.

Славна естафета поколінь

Найяскравішим представником династії стоматологів Лімбергів став син Олександра Карловича Олександр – прекрасний хірург і талановитий педагог, один із засновників вітчизняної щелепно-лицевої хірургії. Його праці стали основою сучасного вчення про лікування пошкоджень тканин обличчя і щелеп.

У результаті досліджень, проведених у 1935 р. групою вчених під керівництвом О.О. Лімберга, з'ясувалося, що на всіх стадіях гострої одонтогенної інфекції блокувати запальні процеси в порожнині рота медикаментозними засобами не вдається; таким чином, видалення зуба незалежно від інших оперативних втручань є показаним, а в разі обтяження перебігу інфекційного процесу чим раніше відбудеться операція, тим швидшим буде одужання, при цьому зменшується також імовірність подальших ускладнень. Слід зауважити, що знадобилося майже чотири десятиліття, перш ніж цілком утвердилося положення про

неприпустимість заміни оперативного лікування подібних захворювань терапевтичними втручаннями.

Всесвітнє визнання отримали роботи О.О. Лімберга, присвячені питанням місцевої шкірної пластики. Шляхом послідовної систематизації, аналізу клінічного матеріалу та літератури, розробки питань методики викладання професор О.О. Лімберг створив принципово нову загальну теорію планування місцево-пластичних операцій, викладену ним у монографії «Математичні основи місцевої пластики на поверхні людського тіла». Практична цінність цієї роботи полягала в тому, що вона давала можливість планомірного вивчення пластичної хірургії; 1948 року автора відзначили в Комітеті з Державних премій СРСР.

Робота О.О. Лімберга «До питання про пластичну остеотомию нижньої щелепи з метою виправлення аномалій прикусу і контурів обличчя» заклала фундамент вітчизняної школи хірургічного лікування виражених зубощелепних аномалій, що згодом була успішно розвинена його учнями. Великим внеском О.О. Лімберга в розділ відновної хірургії тканин щелепно-лицевої ділянки є розробка методу радикальної уранопластики, яка була і залишається однією з найдосконаліших коригуючих операцій важкої вродженої аномалії розвитку. Першим в СРСР О.О. Лімберг описав сучасну методику шинування у випадках переломів щелепи.

Продовжувачем славної династії Лімбергів стала дочка Олександра Олександрівна Алла Олександрівна Лімберг, яка пройшла шлях від молодшого наукового співробітника до керівника науково-дослідного інституту травматології та ортопедії.

Висококваліфікований фахівець, автор близько 200 друкованих наукових робіт, вона володіла сучасними методами травматології, відновлювальної та пластичної хірургії і могла б працювати в будь-якому з цих напрямів. Але, починаючи з 1976 р., спочатку на громадських засадах, а з часом як керівник Алла Олександрівна до кінця своїх днів очолювала Центр з лікування постраждалих з поєднаною черепно-лицевою травмою – один з найскладніших розділів невідкладної хірургії.

Понад 10 років дійсний член Європейської асоціації черепно-лицевих хірургів та низки інших наукових об'єднань А.О. Лімберг очолювала секцію пластичної хірургії Хірургічного товариства ім. М.І. Пирогова.

Підготував Лук'ян Маринжа